

Norges Naturvernforbund

Friends of the Earth Norway

Oslo 02. mars 2011

Miljøverndepartementet,
ved Direktoratet for Naturforvaltning,
Postboks 5672 Sluppen,
7485 Trondheim

Deres ref. 2010/15479 ARE-VE-At

ANMODNING OM MIDLERTIDIG VERN AV GAMPEDALEN I SIGDAL - KLAGE PÅ DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNINGS AVSLAG

Det vises til DN's brev datert 09.02.2011 og e-post av 10.02. hvor vedtaket til oss ble meddelt.

Norges Naturvernforbund (NNV) påklager med dette DN's avslag på vår anmodning om midlertidig vern av Gampedalen i Sigdal.

Bakgrunn:

Gampedalen er et av Norges mest verneverdige områder, bl.a. med rundt 60 rødlistede arter. Verneverdiene er godt dokumentert, bl.a. gjennom rapporten "Unike Skoger" (Norges Naturvernforbund, 2006) som tidligere er oversendt DN, Siste Sjanse notat SiS-notat 2004-11, og oppdatert notat om Gampedalen av Tom H. Hofton, BioFokus 1.11.2010. Naturverdiene er godt kjent for forrige og nåværende grunneier og DN. Dette er ytterligere forsterket gjennom e-post fra biolog Tom H. Hofton i Biofokus til DN ved A.Tingstad (datert 2.11.2010 med kopi til NNV), som inneholder et oppdatert, upublisert områdenotat hvor de faglige sidene ved Gampedalen ytterligere utdypes. I 2008 ble det gjennomført plukkhogst av ca 200 m³ grantømmer og 40 m³ ospetømmer i sentrale deler av området, og dette gjentok seg seinhøsten 2010 da det også ble bygd flere traktorveier. NNV protesterte mot hogstene i 2008 og var på befarings med grunneier. DN har vært kjent med denne hogsten. Da det ble kjent at nye inngrep i form av traktorveibygging og hogst var foretatt i 2010, sendte NNV 26.10.10 anmodning om midlertidig vern av området for å sikre det mot ytterligere inngrep.

DNs begrunnelse for avslag

DN påpeker behovet for ytterligere vern av skog og at Gampedalen er interessant i vernesammenheng. Videre vises det til at deler av det verneverdige området er tilbudt som "frivillig vern", og at hogstformen som er benyttet i området (plukkhogst) vil bli videreført. Det vises til at "Gampedalen er et av få områder i landet hvor det har vært kontinuerlig bruk av gjennomhogst over svært lang tid" og at området er et viktig referanseområde for slik hogst. Området har inngått i en studie i skoghistorikk i regi av Norsk Institutt for skog og landskap.

DNs konklusjon er at området's miljøkvaliteter vil bli ivaretatt gjennom det "frivillige vernet" og plukkhogst i det resterende arealet. På denne bakgrunn avvises anmodningen om midlertidig vern.

Begrunnelse for klagen

Vår begrunnelse for klagen er todelt:

1. Naturfaglige ankepunkt: Vi mener at det ikke er faglig grunnlag for å hevde at den skisserte forvaltningen vil sikre det store biologiske mangfoldet i Gampedalen.
2. Juridiske ankepunkt: Naturvernforbundet mener at DNs vedtak ikke er gyldig, da det er fattet uten å vurdere saken i forhold til kapittel II i Naturmangfoldloven og det er ikke synliggjort hvilke vurderinger DN har gjort for å kunne komme til de konklusjonervedtaket bygger på. Det er heller ikke vurdert i hvilket lovverk det er forankret at en plukkhogst fortsatt vil være gjeldende driftsform uten et vern.

Naturfaglige ankepunkt

Gampedalen består av en gjennomgående dal med lisider og kollepartier på begge sider. Området har stor økologisk variasjon og karakteriseres av fine gradienter fra fattig tørr furuskog til fuktig høybonitetsgranskog, med omtrent alle mellomliggende variasjoner. En vesentlig kvalitet ved området er den høyproduktive granskogen i selve Gampedalen, med grove dimensjoner, relativt gamle trær, spredt død ved og mye rik lågurtgranskog.

Mye av denne spennvidden går tapt eller reduseres sterkt dersom den valgte løsningen blir stående. Et betydelig areal har nå blitt tilbudt til "frivillig vern", og dette omfatter mye biologisk verdifull skog. Imidlertid er det aller meste av den mest produktive granskogen i selve Gampedalen, med de fuktigste og rikeste delene av området, ikke en del av tilbudsområdet. Det samme gjelder en lang nordvendt bergskrent på østsiden av dalen med rike bergvegger og innslag av mye gammel osp og selje, gammel sumpskog ved Pøllbekken, og blandingsskog med mye gammel osp og foryngelse av osp omkring Ramstadsetra nord i området, 4 kjerneområder samt deler av ytterligere 2 kjerneområder ligger i området som ikke er tilbudt til vern. I dette området finnes både mange arter knyttet til fuktig granskog, arter knyttet til gammel granskog (inkludert arter som lever på død ved), og mange arter på gamle levende løvtrær og døde løvtrær (særlig osp). En rask sjekk på Artskart viser funn av en rekke rødlistearter i det ikke-tilbudte arealet, inkludert tre EN-arter (to på død ved av osp, en på død ved av gran). Langs Pøllbekken i det nordre dalføret er det også gammel gransumpskog med en forekomst av den sårbare arten mjuktjafs. All hogst (også plukkhogst) vil svekke innslaget av gamle trær og i framtida redusere tilgangen på død ved og kontinuiteten i død ved, og dermed føre til at slike arter får dårligere overlevelsesmuligheter, sammenliknet med ikke-hogst. Erfaringen fra tidligere hogster i området viser at det ikke bare hogges gran, men også osp, til tross for at skogeieren uttrykkelig har sagt at han ivaretar ospa. Dette er en direkte trussel mot det unike artsmangfoldet knyttet til osp i området. I tillegg har vi sett bygging av en rekke traktorveier på kryss og tvers i

området. I tillegg til å synes unødvendig driftsmessig, utgjør disse inngrep som bl.a. påvirker rike sumpskogspartier negativt samtidig som en del skog hogges.

Det som er tilbudt til vern er i hovedsak de fattige og middels rike områdene, mens de rikeste og fuktigste, de som i mindre og i liten grad ble rammet av tidligere skogbranner (jf. rapport fra Skog og Landskap) legges fritt for hogst av de største og eldste trærne, også inne i kjerneområdene (som for øvrig bare i begrenset grad er fanget opp i MiS-kartleggingen på tross av tilgjengelige rapporter). Dette er ingen kunnskapsbasert og god forvaltning av ett av Norges mest verneverdige skogområder, men i strid med fagbiologiske vurderinger og kunnskap om artsmangfoldet i området som DN har hatt tilgang til gjennom ulike notater, rapporter og artsdatabaser på internett. Det er også et klart brudd på oppfølging av faglige anbefalinger i evalueringen av skogvernet, der nettopp høyproduktiv, lavereliggende gran- og blandingsskog av den typen vi finner i Gampedalen framheves som spesielt dårlig representert i dagens skogvern. Ved ikke å inkludere mer av den rike granskogen er både svært viktige partier for biologisk mangfold, og en meget viktig del av spennvidden i området utelatt. Dermed blir kvaliteten på det tilbudte området og i hvor stor grad man oppfyller viktige punkter i "mangelanalysen" vesentlig redusert. Vi mener det er sterkt kritikkverdig at disse aspektene ikke er vurdert på en grundigere måte av DN, og at DN dermed ikke har gjort de vurderingene de som fagdirektorat er pliktig til å gjøre i en slik sak.

Juridiske ankepunkt

Formelt sett er DNS vedtak i saken ugyldig, da saken ikke er vurdert i forhold til naturmangfoldlovens kapittel II.

§ 7. (prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

Paragrafen medfører en plikt til å foreta vurderinger av tiltaket i forhold til *alle* de 5 nevnte paragrafene, og også en plikt til å synliggjøre disse vurderingene i vedtaket. Hvis beslutningstakeren mener ett eller flere av de fem prinsippene ikke er relevante i saken, skal også det framgå av beslutningen og begrunnes. Man kan altså ikke velge bort vurdering av noen av prinsippene eller unnlate å synliggjøre de vurderingene som er foretatt. I vedtak der det er unnlatt å vurdere ett eller flere av prinsippene, eller der vurderingen ikke framgår av beslutningen, må vedtakene anses ugyldige. I den aktuelle saken foreligger ikke slike vurderinger.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til

kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

DN viser ikke noe sted til de fagbiologiske registreringsrapportene eller til dokumentasjonen i databasene Artskart hos Artsdatabanken (www.artsdatabanken.no) og Naturbase hos Direktoratet for naturforvaltning (www.naturbase.no). Dette er baser som DN ellers anbefales skal legges til grunn for offentlig og private beslutningstakere. Dette er særlig kritikkverdig fordi all denne dokumentasjonen både er lett tilgjengelig på internett, og har blitt overlevert direkte til både DN og skogeier. Det er også oppsiktsvekkende fra en statlig faginstans at man ikke engang refererer til denne dokumentasjonen, spesielt når man refererer til (og legger ved) en skoghistorisk undersøkelse som i forhold til det saken dreier seg om er langt mindre relevant enn den biologiske dokumentasjonen. I praksis er kunnskapsgrunnlaget for en forvaltning av området med fokus på ivaretagelse av biologisk mangfold lagt til side/usynliggjort, til fordel for en skoghistorisk og driftsbasert tilnærming, som DN forøvrig ikke er fagdirektorat i forhold til.

DNs konklusjon om at miljøkvalitetene vil bli ivaretatt er ikke underbygget av faglig dokumentasjon, kun med en tro på at en slik forvaltning, som har foregått over lang tid i området, vil sikre artsmangfoldet. Imidlertid er det tungt forankret kunnskap i dag om at mangel på leveområder og fragmentering av kvaliteter i landskapet er blant hovedårsakene til tap av biologisk mangfold i skog. Det er ikke gitt at artene i Gampedalen overlever et slikt hogstregime med tanke på at Gampedalen er det siste gjenværende større gammelskogsområdet med så store kvaliteter i landskapet, og når forbindelseslinjene til andre områder med tilsvarende kvaliteter brytes gjennom bestandsskogbruk. Tvert imot er trolig Gampedalen det viktigste kildeområdet i landskapet (det har kanskje vært flere liknende områder i omgivelsene tidligere, men slike finnes ikke i dag), og har meget viktig landskapsøkologisk funksjon for artsmangfoldet. Det kan ikke sies å være naturfaglig fornuftig å drive hogst som reduserer kvaliteten i de viktigste kildeområdene i et landskap. Tvert imot er det nettopp i slike områder at maksimalisering av kvalitetene for biologisk mangfold bør ha høyest prioritet.

Det er ikke foretatt noen faglig vurdering av hvor mye gamle grantrær, død ved av gran og gamle osper som er tilstrekkelig for å opprettholde mangfoldet, ei heller den økte verdien fredning medfører som en spredningskilde for gammelskogsarter ut i det omkringliggende landskapet.

Det foreliggende kunnskapsgrunnlaget er ikke tatt i bruk i saken, og evt. underliggende vurderinger av faggrunnlaget er ikke synliggjort i vedtaket.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Det er stor forskjell i ulike arters avhengighet av egnede leveområder. Generalister kan finne seg til rette mange steder, mens spesialistene er mer kresne. Rødlisteartene er ofte spesialister, og mange av dem er knyttet til snevre habitatkvaliteter.

Arter som lever i skog utgjør over halvparten av artene på den norske rødlista, og mange av disse er knyttet til miljøer i den gamle, naturnære skogen. Forekomst av slik skog og sammenheng mellom ulike forekomster, er avgjørende for disse artenes overlevelse og utbredelse. Gammel skog med gamle trær, mye død ved, og god kontinuitet er en minimumsfaktor for disse artene.

I den omstridte delen av Gampedal er det betydelige forekomster av rødlistearter avhengig av gammel skog. Deres forekomst i det øvrige landskapet er ikke synliggjort og det foreligger ingen vurdering av hva som er artenes terskelverdier mht. egnet areal, om det i rimelig nærhet finnes tilstrekkelig annet egnet areal for artenes overlevelse, spredningskorridorer eller andre spredningsmuligheter. Det foreligger ingen vurdering av i hvilken grad eller hvor lenge arealet som ikke er tilbudt til frivillig vern vil bli plukkhogd. En slik hogstføring er ikke juridisk bundet i verken skoglov eller naturmangfoldlov. Det foreligger heller ingen vurdering av Gampedals økologiske rolle for det omkringliggende skoglandskapet. DN kan således ikke vite hva som er den samlede belastningen av virksomheten i området og konsekvensene av å unnlate å verne de lavereliggende, rike, fuktige, nordvendte delene av Gampedal. Lovens krav kan ikke sies å være oppfylt i vedtaket.

§ 11. *(kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)*

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Da skogloven ikke har noe verktøy for å vurdere de aktuelle hogstene, er det ikke mulig å pålegge tiltak for å ivareta verdiene eller gjennomføre avbøtende tiltak. Det er ikke mulig, og heller ikke nødvendig å pålegge nye registreringer, da jobben allerede er gjort. Området er grundig undersøkt og det foreligger klare biologisk-faglige anbefalinger for forvaltning av skogen for å sikre mangfoldet.

Konsekvensen av å unnlate å verne området er at det er skogloven som gjelder. Denne har ingen krav til søknad og godkjenning, og Naturmangfoldlovens § 11 kommer således ikke til anvendelse. DNS konklusjon medfører at en mulig faglig forvaltning gjennom vern settes tilside, til fordel for skogeierens forgoftbefinnende. Når vern med full erstatning er alternativet til det ønskede driftsopplegget, vil skogeieren ikke rammes økonomisk av et vernevedtak, heller tvert imot: Han slipper å bære kostnadene ved eventuelle bevaringstiltak, og får nettoverdien av tømmeret utbetalt.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Det kan sies at plukkhogst er et godt miljøtilpasset virkemiddel innen skogbruket, som bør benyttes i vesentlig større grad enn tilfellet er i dag. Konsekvensene for mangfoldet ved å benytte plukkhogst i stedet for flatehogst er generelt betydelig mindre. Men det må skilles mellom områder med klare (og unike som her) miljøverdier som er knyttet til gammel skog der all hogst vil ha klar negativ effekt på naturverdiene, og det ordinære skogbruket, der plukkhogst vil være utelukkende positivt (som alternativ til flatehogst). Imidlertid kan ikke plukkhogst sies å være et tilpasset virkemiddel i ett av landets mest verneverdige skogområder, hvor ethvert tømmeruttak (særlig ved målrettet uttak av de største og eldste trærne, samt også hogst av osp) vil redusere kvalitetene. Miljømessig er det ikke-hogst kombinert med selektiv skjøtsel etter forvaltningsplan i medhold av naturmangfoldloven med tanke på å få til bedre foryngelse av osp som er faglig akseptabelt for å sikre de konkrete naturverdiene.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

I den foreliggende saken forsøker DN å sette skogshistorikernes vurderinger opp mot de naturbiologiske (selv om det ikke er noen konflikt mellom disse, det er to ulike aspekter av samme sak). Konklusjonene fra de fagbiologiske vurderinger, mangler i skogvernet og artenes rødlistestatus og rødlistevurdering tilsier at all videre hogst vil redusere viktige verdier. Når et område vernes som naturreservat vil verneformålet legge rammer for området forvaltningsplan hvis mål er å maksimere området verdi for det biologiske mangfoldet. Om det for å øke verdiene for det biologiske mangfoldet anbefales hogst av enkelte trær, eller andre tiltak, er dette underlagt en grundig fagbiologisk vurdering (jf. naturmangfoldlovens §§8-12). En hogst selv om det "bare" er en rekke av plukkhogster i medhold av Skogbruksloven, har ikke det samme mål som hogst i medhold av forvaltningsplan utarbeidet etter vern som naturreservat i medhold av Naturmangfoldloven, men målet og rammen er økonomisk gevinst. Dette vil derfor være i direkte konflikt med målet om maksimere verdiene for biologisk mangfold og er i tillegg underlagt tilfeldigheter og er ikke en styrt forvaltning. DN velger – i strid med føre var-prinsippet – å lene seg til de som ønsker å ta sjanser på naturens vegne, og unnlater å vurdere risikoen for svekkelse av naturmangfoldet i området som følge av deres vedtak. Også §9 i Naturmangfoldloven må ansees brutt i denne saken.

Oppsummering

DN har unnlatt å vurdere sentrale aspekter ved saken og usynliggjør foreliggende naturfaglig dokumentasjon. DNs vedtak bygger ikke på naturfaglige vurderinger og mangler juridiske vurderinger og argumentasjon, og er derfor ugyldig etter reglene i Naturmangfoldlovens kapittel II. Vedtaket må oppheves og omgjøres. Midlertidig vern må innføres for Gampedalen og en tradisjonell verneprosess for hele området må straks settes i gang med de avgrensninger som de biologiske registreringene anbefaler da området er i konkret fare for å bli betydelig forringet.

Med vennlig hilsen
Lars Haltbrekken
Leder i Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no